

Elena BUICĂ

O NOUA CARTE - HERMAN VICTOROV: „SUB ARIPA NEAGRĂ A RĂZBOIULUI”

Domnul Herman Victorov, seniorul cu multe resurse vitale, cu toate că se află la ceas de seară, ne surprinde cu cea de a doua carte a sa „Sub aripa neagră a războiului”, la scurtă vreme după apariția primei cărți, „Jurnalul unui om oarecare”, o carte deosebit de interesantă care a fost retipărită și tot nu a putut satisface toate cerințele.

Ambele cărți, înfăptuite să înfrunte timpul, sunt scrise în colaborare cu doamna Mihaela Victoria Ignat. I-a unit rigoarea și exigența, pentru a da viață unor creații atractive și de mare rezistență. Deși cărțile au apărut la o vârstă când mulți semenii se odihnesc la umbra nucului bătrân, sau chiar sub nuc, autorul-narator, Herman Victorov, face dovada unei deosebite proșpețimi a minții hrănită din nevoia de a privi și a medita asupra înțelesurilor mari și adânci ale vieții, iar condeiului doamnei Mihaela Ignat, care a dat viață ideilor prin cuvânt, o certă dovadă a șlefuirii artei scrisului.

În această nouă carte „Sub aripa neagră a războiului”, apărută la Maple Red Publishing House, decembrie, 2016, ni se prezintă o temă despre care s-au scris nenumărate tomuri, dar niciodată îndeajuns. E concepută ca o reconstrucție autobiografică, o confesiune despre orizontul destinului neamului evreiesc. Efortul de a reconstitui din amintiri acele vremuri ne amintește cu prisosință dictonul că din ruine recomparam imaginar vastitatea cetăților.

Unii poate vor pune întrebarea: de ce trebuie să mai răscolim aceste adevăruri dureroase? N-ar fi fost mai bine dacă autorul așternea tăcerea peste suferințele de odinioară ca să lase rănile să se vindece? Ba se mai pot naște și controverse stârnite de aceia care sunt neclintii în altfel de convingeri. E un fapt meritoriu ca autorul-narator, domnul Herman Victorov, nu a avut rețineră în a prezenta o temă mult dezbătută. Autorul a simțit că este perfect îndreptățit în acest demers, deoarece a avut în vedere un precept istoric: dacă istoria se uită, riscă să se repete. “Cei care uită trecutul sunt condamnați să îl repete”, spunea filosoful George Santayana. Glasul suferinței nu

trebuie să-și piardă ecoul, trebuie să devină o adevărată pavăză împotriva răului pe care noi oamenii îl facem contra semenilor noștri.

Autorul dorește doar să se știe adevărul în numele căruia a scris această carte, indiferent de partea cui se află adevărul, sau că ar putea să supere pe cineva. Nu judecă pe nimeni, un condamnă, deși este un fenomen uman reprobabil, ci lasă doar faptele să vorbească și judecata să o facă cititorul. De aceea, tonul fundamental e unul calm, rostit cu înțelepciune. A ținut dreaptă cumpăna gândirii despre oameni și despre sine, despre acele fapte de viață care și-au pus amprenta pe destin și despre atitudinea eroică de a depăși etape de viață împinse uneori până la granița insuportabilului.

E o carte cu un unghi de privire înalt și cuprinzător, cu multiple tablouri de viață ilustrate cu amănunte semnificative și cu o întregă încrângătură de relații interumane. Această confesiune existențială, de înaltă tensiune dramatică, este privită prin implicațiile social-politice ale istoriei țării noastre. E o carte profundă care stârnește întrebări rămase de-a pururi fără răspuns, o meditație tulburătoare despre culpabilitate, despre lupta pentru supraviețuire. De-a lungul cărții plutește întrebarea: Ce se petrece în mintea și în străfundurile sufletești ale unor oameni care devin mai cruzi decât animalele despre care știm că nu chinuie alte viețuitoare și nu omoară decât pentru hrană, conform firii în care au fost create pe pământ. Nu s-a găsit răspunsul clar la întrebarea, de ce unii oameni își omoară semenii sau îi schingiuesc, cum de s-au îndepărtat atât de mult de felul cum Domnul a creat omul după chipul și asemănarea Sa?

Asemenea aspecte de viață ieșite de pe coordonatele firii omenești formează subiectul acetui volum. E o carte care te invită la reflecții despre aprofundarea sinelui, despre mersul lumii, cu sondaje coborând în lumea de gânduri, acolo unde s-au înnodat și dezlegat înțelegeri, acolo unde se află eterna spirală a valorilor fundamentale ale spiritualității. Indiscutabil e o carte curajoasă care te incită și te poartă prin sfințenia martirajului.

Paginile cărții încep odată cu debutul evenimentelor întunecate din toamna anului 1940, când s-au petrecut persecuții și masacre ale evreilor. Până în acest moment viața evreilor era identică cu cea a localnicilor, aceeași viață de familie, de muncă, de implicație în evenimentele țării, de bune relații interumane, de joacă a copiilor. Îi deosebeau religia și unele tradiții și obiceiuri, pe care și le respectau reciproc, făcându-le existența mai frumoasă, mai bogată și mai interesantă. Evreii erau complet integrați în viața țării contribuind la modernizarea și dezvoltarea ei economică și culturală. Cartea cuprinde emotionante pagini în care sunt relatate faptele de eroism ale evreilor alături de români ca frații în războiul de independență și în primul război mondial pentru pământul țării lor, România. Mulți evrei au fost decorați în lupte pentru apărarea țării, intelectualii evrei făceau parte din elita intelectuală, iar în comerț erau renumiți. Domnea pacea și buna înțelegere în toată țara. După ce am intrat în alianța cu Germania, țara noastră a trăit un capitol întunecat din istoria ei. Având la bază motive politice ori propagandistice, s-au născut multe suferințe cetățenilor români de etnie evreiască.

Perioada aceasta a înregistrat însă și fluctuații datorită personalității lui Ion Antonescu și a conjuncturii externe și e remarcabil faptul că autorul a surprins această etapă în toată complexitatea ei, printr-o documentare riguroasă și remarcabilă sa notă de obiectivitate. Cu toate că vremurile au fost atât de vrășmașe, printre rânduri, autorul lasă să se strecoare ecoul unor răstimpuri mai calme, aspecte din viața de familie trăită în armonie și frumuseți așa cum s-au așezat în adâncul ființe sale. Evenimentele fiind văzute prin ochii unui copil, pe lângă faptele în derulare și comentariile celor mari, sunt

intercalate episoade pline de candoare, de umor, de mirări, de năstrușnicii specifice universului vârstei trăite. Autorul s-a dovedit a fi un analist fin al acelor ani care s-au transformat într-un teritoriu de luptă pentru supraviețuire. Remarcabila sa gândire analitică și obiectivă conferă textului credibilitate, dar și emoție.

Cartea începe cu relatările din toamna anului 1940 când au început schimbări în viața evreilor. S-a instalat rapid o gamă largă de sentimente dureroase, precum indiferența, ura, ostilitatea, care se rostogoleau nemilos peste viața lor tihnită. Aceste sentimente reprobabile alternau uneori cu cele ale bune înțelegeri și al sprijinului de solidaritate cu localnicii. Compasiunea venea ca un balsam pe rana sângerândă a sufletului, căci și în Târgu Ocna, o parte a populației locale arăta semne de caldă apropiere și înfrățire cu evreii, unii chiar demni să fie așezați lângă „Cei drepti între popoare”. Evenimentele se desfășurau în ritm alert. Norii negri ai primejdiei s-au abătut asupra evreilor. Prigoana, persecutarea și nimicirea evreilor era în planul Legislației antievreiești din timpul regimului Antonescu. Acestea au luat multiple forme: li s-au interzis întrunirile, inclusiv la sinagogă, mai mult chiar, în simplele întâlniri între vecini, rude și prieteni. S-au luat măsuri ca evreii să fie deposedați de radiouri și telefoane, au fost obligați să efectueze munci forțate, denumite munci în interes obștesc. Eliminarea evreilor din societatea civilă se pune în practică prin diferite mijloace: interdicția exercitării profesiilor, exproprierea și naționalizarea proprietăților și bunurilor evreiești. Elevii și profesorii au fost eliminați din școli, fiind nevoiți să formeze un sistem de învățământ particular. Au fost evacuați din localitățile mai mici și adunați în centre mai mari, pentru familia lor, în Bacău. Cutremurător a fost „trenul morții” de la Iași și planul de deportare în lagărele din Transnistria, adevărat loc de exterminare.

Desfășurarea evenimentelor poartă cititorul pe mai multe planuri, adesea în cotrapunct, când luminate de razele calde ale farmecului și nevinovăției copilăriei petrecută în Târgu Ocna sau lumina izvorâtă din prezentarea unor semeni, când contrabalansată de întunericul urgiilor acelor vremuri. Dramatice sunt paginile evacuării din târgul natal și duși în orașul Bacău unde își vor duce cu greu zilele de azi pe mâine. Lumea trăită de autor în anii copilăriei și ai adolescenței împreună cu familia sa este o lume prea devreme căzută sub umbra nedreptelor suferințe. Lumina neuitării acelor ani ai copilăriei și ai adolescenței l-a însoțit în toată viața sa. Multe din aceste aspecte autorul le-a aflat de la cei în suferință, dar cele mai multe au fost trăite în mod direct. Acestea au devenit un depozitar de amintiri pe care le-a valorificat într-o arhitectură a ideilor în mod strălucit, chiar dacă au trecut mulți ani de la evenimentele evocate. Chiar dacă la vârstă aceea, copilul nu putea să înțeleagă pe deplin ceea ce se petrece sau ceea ce se comenta în familia, el trăia suferințele alături de toți, iar memoria afectivă le-a înregistrat cu acuratețe, împletind cele rele cu colțuri de cer luminos și vesel conform vârstei. Printre realitățile dure, partea idilică a copilăriei se strecoară așa cum se mai poate, fiindcă legile biologice își spun cuvântul, se strecoară pe furiș prin crăpăturile realității dureroase. În emoționante pagini ne prezintă evoluția războiului relatată prin comentariile personajelor. Timpul se scurge și, ieșind treptat din copilărie, autorul-erou intră în alt spațiu al existenței, cel al muncii fizice înverșunată, dar hotărâtă și victorioasă care îi va forma comportamentul pentru anii următori ai vieții.

Domnul Herman Victorov este un receptor atent al faptelor de viață, a urmărit să prezinte chipuri de oameni care să rezulte nu din analize, ci din fapte. Oamenii descriși trăiesc cu intensitate în paginile cărții. Sunt vii, îți rămân în memorie fiecare cu individualitatea sa. Țării, părinților, prietenilor și oamenilor pe care îi admiră autorul Herman Victorov le poartă o nețărmurită dragoste și o aleasă prețuire. Pentru domnul Herman Victorov, patria și eroismul oamenilor simpli, inclusiv cei din rândul evreilor,

sunt concepte de adâncă spiritualitate. Simțindu-se etern îndatorat, le-a închinat multe pagini. Cele mai multe aspecte sunt cele dedicate vieții familiei sale, Haimovici, dar și a prietenilor care au trecut prin zbateri și războiri cu fel de fel de forme ale nedreptăților și ale suferințelor. dar n-a omis să adauge și crâmpene de frumuseți trăite în armonie.

Admirăm frumusețea scriiturii doamnei Mihaela Ignat, arta cu care a prezentat personajele. Acestea au contur clar izvorând dintr-un comportament firesc, din altruismul și înțelegerea ca atribute existențiale față de marile traume, altruism care îi umanizează! Caldă și convingătoare este prezentarea mediului familial, din care se desprinde chipul luminos, înțelept, plin de dragoste și dăruire al mamei, cu implicare profundă în viața celor dragi. Înțeleaptă și practică, mama a dat curs vieții de familie printr-o iubire încărcată de sensuri. Ea devine personajul principal, ca un pilon în jurul căruia se construiește întregul suport al familiei. Chipul ei luminos străbate toată cartea. Arzând ca rugul pentru ai săi, cu tărie de cremene, cu neostoită atenție la tot ce are atingere cu viața lor, cântărește vectorii de forță ai destinului pentru a se putea strecura împreună cu familia și cu cei dragi prin crăpăturile care le permit supraviețuirea.

Mama a fost înzestrată cu o înțelepciune remarcabilă, o gândire limpede și fapte constructive. Dragostea de familie, de neam și de țară pe care le-a transmis și copiilor, și-au tras seva din înțelepciunea strămoșilor. Obstacolele, durerile, privațiunile au întărit-o dăltuindu-i chipul ca într-un model emblematic. Viața autorului a fost luminată de modelul ambilor părinți și a bunicului, dar icoana chipului mamei sale a fost nedeslipită de inima sa. În sufletul autorului și astăzi, mama este chipul infinitului din interiorul sau și astăzi este ființa vie al cărui chip frumos îl zugrăvește remarcabil cu emoție și dragoste.

Convingătoare și veritabile radiografii de mare fidelitate sunt chipurile oamenilor care au format universul în care a copilărit autorul, o polifonie de portrete, o lume diversă, complexă, stratificată, în care se intersectează cu trăirile proprii ale autorului narator. Sunt memorabile multe portrete, al bunicului, al lui Andrei Nebunu, portretele mai multor prieteni, vecini, localnici. Un rol aparte în familia lor îl are unchiul Ancel, fratele mamei. Cu un umor cuceritor și incitant, cu optimismul său luminos, aduce deconectarea susținând moralul familiei pentru a trece mai ușor prin văile prăpăstiilor. Cartea este în același timp și o mărturie a dragostei imense ce-o poartă României și poporului român, cu toate suferințele îndurate. Această caldă și profundă dragoste care atinge coardele sufletești ale cititorului și care nu poate fi pusă la îndoială, s-a plămădit în sânul familiei și în colectivitatea în care și-a desăvârșit personalitatea.

Franchetea, simplitatea expunerii, forma vie în care sunt prezentate personajele și faptele ne trimit cu gândul că autorul este un om pe care nu-l întâlnești prea des în preajma noastră și că a știut cui trebuie să i se adreseze pentru a le îmbrăca în formă literară. Se remarcă de la început că toate aceste valori ale domnului Herman Victorov și haina cuvântului cu care doamna Mihaela Ignat le-a așternut pe hârtie, se armonizează într-o sinteză artistică atât de bine șlefuită, încât curge firesc pagină după pagină.

Prozator cu o distinctă individualitate, domnul Herman Victorov, cu timbru pregnant, excelează în dezvăluirea stărilor conflictuale, în confruntări grele, are capacitatea de a privi și partea nevăzută a lucrurilor, iar mâna sigură a doamnei Mihaela Ignat a creat imagini cu puterea de a da contur spiritului acelei epoci, acelei lumi care trăiește viu

Înainte de cititorului, o lume în mișcare, adesea derutantă, o lume care trezește o puternică vibrație spirituală și face revelația cuvântului scris.

Stilul concis, fără sofisticări și detalii greoaie, relevă ce e expresiv. Frazarea are claritate care dă forță de expresie și frumusețe textului, îl fac agreabil. Condeiul doamnei Mihaela Ignat se remarcă prin știință de a crea atmosfera prin notații ale amănuntului aparent ne semnificativ, dar expresiv în sugestia unui sentiment de evadare, de relaxare, de pace când e cerut de o tensiune peră încărcată.

Cartea captează și prin faptul că scenariul acestei vieți dramatice este lăsat să curgă nestingherit, într-o fluiditate firească, fără să caute nimic spectaculos. Drame psihologice și sociale sunt surprinse cu simplitate, fără artificii, fără efuziuni sentimentale. Mărturisirile sunt supravegheate de o conștiința responsabilă față de cuvântul așternut pe hârtie și poate tocmai de aceea este foarte convingător și lectura e emoționantă. E cuceritor acest firesc al simplității, chiar și atunci când prezintă retrăirea unui timp damnat. Nimic distorsionat, orice decupaj ai lua oferă imagini dintr-o lume care pare a se desfășura acum sub ochii noștri. Simți aerul proaspăt în fiecare pagină, deși s-au scurs de atunci aproape trei sferturi de veac.

Ca un răspuns la aceste probleme care par insurmontabile, cu mari sinuozități, cu răsturnări de situații, cu decizii luate în grabă dictate de împrejurări neașteptate, cu implicări ale destinului, cartea este o frumoasă și caldă pledoarie pentru o existență în pace și bună înțelegere între oameni. Din fiecare pagină se desprinde aspirația spre echilibru și armonie, aspect al vieții după care suntem însetați, căci viața asta pe care o trăim nu este una de probă, nu e o repetiție ca să învățăm ce avem de făcut în cea de-a doua viață. Deși sunt multe drame, volumul este stenic. Încrederea într-o lume mai dreaptă și mai bună respiră dintre rânduri, iar chipul domnului Herman Victorov răzbate ca o prezență, tonică, plină de vitalitate, cu un puternic caracter ancorat în realitate.

Valoros este și faptul că autorul, deși este înzestrat cu un ochi critic și o fermitate remarcabilă în aprecierea adevărului, nu intervine în desfășurarea evenimentelor, lăsându-i cititorului libertatea de a-și forma propriile păreri. Vocea auctorială intervine doar atunci când aduce faptele la timpul de azi: *„Au trecut mai bine de șaptezeci de ani din acea zi, dar parcă simt și trăiesc și acum jalea evreilor care se vedeau alungați, fără să știe de ce, de pe pământurile în care de sute de ani strămoșii lor trăiseră în pace și bună conviețuire cu oamenii locului. De ce ne dădeau afară din Târgu Ocna, orașul atât de drag în care am trăit o copilărie frumoasă, alături de părinții, frații și bunicul meu? În sufletul meu de copil, căruia-i plăcea să zburde cu prietenii prin Lunca Trotușului, am simțit că o întregă lume s-a prăbușit, iar eu m-am ridicat dintre ruine, intrând neașteptat într-o altă vârstă, cea a maturității”*.

În timpul lecturii simți cum bate inima unui contemporan, cel care cândva a trecut prin iureșul întâmplărilor pe care acum le relatează cu luciditate și care are și curajul de a ne spune cu sinceritate dar și cu multă tristețe prin ceea ce a trecut. În prima sa carte „jurnalul unui om oarecare” în care relatează anii deplinei maturități, întâlnim imagini compensatorii ale unui univers spiritual tămăduit.

Cartea încheie între copertele ei freamătul minții și al sufletului unui om de aleasă stirpe. O citești cu strângere de inimă pentru că atinge zone insondabile ale sufletului uman, stârnește întrebări de conștiință și un de puține ori îți ridici ochii dintre rânduri ca să lași gândurile să coboare în adâncimile unde stau depozitele adunate de-a lungul vieții. E o carte care te cucerește prin spiritual liber cu care autorul valorifică ideile, prin

acel ceva pe care nu-l găsești prea adesea și poate fi citită cu deosebit interes și de către cei care nu dau în brânci cu lectura.

Acest volum cred că va fi așezat în rafturile de sus ale bibliotecilor lumii oferind o lectura provocatoare și incitantă, prin aerul de imensitate al lumii și al literaturii, prin sentimentul responsabilității scrisului în fața istoriei și fermitatea cu care și-a asumat această hotărâre, prin credința fermă în invincibilitatea adevărului, încrederea în triumful omului asupra tuturor vicisitudinilor, la care se adaugă și frumusețea literar-artistică a condeiului doamnei Mihaela Victoria Ignat. „Sub aripa neagră a războiului” poate fi considerat un volum de referință pentru literatură română și universală și în același timp un document de epocă.

Elena BUICĂ
Pickering, Toronto, Canada
1 februarie 2017